Aaron Vuola 13.10.2022

Eduskunta
Talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

HE 141/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Pyydettynä lausuntona Hallituksen esityksestä eduskunnalle jätelain muuttamisesta, Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

Keskeisimmät huomiot

SUP-direktiivin metsäteollisuudelle keskeisimmät haasteet liittyvät direktiivin määritelmiin muovista ja muovituotteista. Nämä asiat ovat lyöty lukkoon jo itse direktiivissä, toimeenpano- ja delegoiduissa säädöksissä sekä direktiivin ohjeistuksessa, joten kansallinen liikkumavara täytäntöönpanossa on varsin kapea. Direktiivi sisältää mm. ehdottomia kieltoja ja muita velvollisuuksia, joihin ohjauskeino on määritetty direktiivissä.

Direktiivin kunnianhimo on kasvanut koko valmisteluprosessin ajan, kun alkuperäisestä tietyistä muovituotteista on siirrytty käytännössä kaikkiin kertakäyttöisiin tuotteisiin. Tämä on johtanut siihen, ettei direktiiviä pystytä implementoimaan tehokkaasti, saati yhdenmukaisesti Euroopan tasolla.

Lisäksi SUP-direktiivin eri artikloihin sisältyy lukuisia (11) valtuussäännöksiä, joilla siirretään komissiolle valtaa antaa täytäntöönpanosäädöksiä tai suuntaviivoja. Niiden valmistelu on merkittävästi myöhässä direktiivissä säädetyistä aikatauluista ja esimerkiksi suuntaviivat muovin ja muovituotteiden määrittelystä annettiin vuoden myöhässä ja vain kuukautta ennen kuin direktiivi tuli implementoida.

Metsäteollisuuden näkökulmasta on hyvin valitettavaa, että vain erittäin vähän muovia sisältävät kartonkituotteet ovat direktiivin soveltamisalassa ja rinnastuvat direktiivin soveltamisessa kokonaan muovisiin tuotteisiin. Uusin tieto siitä, että komission tulkinnan mukaan myös vesipohjaisella dispersiopäällystystekniikalla tuotetut ratkaisut ovat direktiivin soveltamisalassa on erittäin negatiivinen. Edellisiin liittyen seuraavat ongelmakohdat nousevat erityisesti esille:

- Tällä hetkellä etenkin direktiivin kulutuksen vähentämisen piiriin kuuluville elintarvikepakkauksille ja juomamukeille ei ole olemassa korvaavia ratkaisuja.
- Valmistelun aikana suurta epävarmuutta on liittynyt juuri mahdollisuuteen korvata SUP-direktiivin soveltamisalaan kuuluvia kertakäyttöisiä muovituotteita biopohjaisista materiaaleista valmistetuilla tuotteilla. Ja kuten hallituksen

esityksessäkin todetaan, tämä on vaikuttanut etenkin pakkausmateriaaleja valmistavien suuryritysten ja niiden liiketoiminta- alueiden innovaatio- ja tuotekehityshalukkuuteen. Epävarmuus on voinut hidastaa innovaatiotoimintaa ja joissain tapauksissa jopa tyrehdyttää sitä.
- Metsäteollisuuden näkökulmasta direktiivin tavoitteet olisi voitu parhaiten saavuttaa sallimalla alhainen raja-arvo muovin määrälle tietyissä kertakäyttötuotteissa.
- Metsäteollisuus yhtyy näin ollen lainvalmistelijoiden näkemykseen, että SUP-direktiivin kansallisen täytäntöönpanon myönteiset ilmastovaikutukset jäävät lopulta vähäisiksi, koska SUP-direktiivi ei laajasti huomioi mahdollisuutta korvata fossiilisista raaka-aineista valmistettua muovia uusiutuvilla raaka-aineilla, vaikka olisikin selvää näyttöä sille, että nämä ovat kestävämpiä verrattuna uusiutumattomiin vaihtoehtoihin.
- Sen sijaan metsäteollisuus näkee aidosti huolena, että muovin määrän käyttö tulee vastoin direktiivin tavoitteita lisääntymään direktiivin soveltamisen myötä, jos uudelleenkäytettäviä muoviastioita otetaan laajemmin käyttöön, jos pakkauskoot tulevat kasvamaan tai jos muovinkäyttö tulee muuten lisääntymään, jotta voidaan täyttää tai välttää direktiivin velvoitteita.
- Suomella olisi voinut olla merkittävä rooli uusiutuvista materiaaleista tuotettujen biopohjaisten ratkaisujen tarjoajana korvaaviksi tuotteiksi direktiivin kohteena oleville muovituotteille.
- Esityksen vaikutustenarvioinnissa ei ole myöskään otettu kantaa mainehaittoihin, joita tulee väkisin metsäteollisuudelle, kun pääosin uusiutuvaan raaka-aineeseen perustuvat kartonkiset ja helposti kierrätettävät tuotteet rinnastetaan fossiilisiin muovituotteisiin.

Direktiivissä kansallista liikkumavaraa on jätetty muun muassa kulutuksen vähennystoimiin (artikla 4), mihin liittyen metsäteollisuus kannattaa Green Deal-pohjaista lähestymistä, kunhan se ottaa täysimääräisesti huomioon korvaavat, vain vähän muovia sisältävät tuotteet ja muovin määrään perustuvan mittaamistavan kansallisen kulutuksen vähenemisen perustana ja se raportoinnissa.

Myös komissio on julkaissut 7.2.2022 täytäntöönpanosäädöksen artikla 4:n mittaustavasta, missä todetaan, että *"Kulutuksen vähenemisen mittaaminen markkinoille saatettujen kertakäyttöisten muovituotteiden muovisisällön painon perusteella on asianmukainen mittausmenetelmä, koska siinä otetaan huomioon tällaisten tuotteiden ympäristövaikutukset eli muoviroskan aiheuttama ympäristön saastuminen. Menetelmässä otetaan huomioon myös ne painoon ja materiaaliin perustuvat mittausmenetelmät ja tietojen toimittamismuodot, jotka vahvistetaan pakkauksia ja pakkausjätteitä koskevassa komission päätöksessä 2005/270/EY."*

Kansallista liikkumavaraa on jätetty myös niin sanottuun laajennettuun tuottajavastuuseen (artikla 8) liittyen, mitä on lakiesityksessä pyritty sovittamaan Suomessa voimassa olevaan tuottajavastuulainsäädäntöön. Näihin muutoksiin liittyen metsäteollisuus painottaa seuraavia asioita esityksen vastaavissa pykälissä.

46 § Tuottajan vastuu jätehuollosta ja sen kustannuksista

Tuottajayhteisön vastuu kierrätystavoitteiden saavuttamisessa tulisi rajata vain sen asiakkaiden markkinoille tuomaan pakkausmäärään. Asia on tärkeä yritysten tasapuolisen kohtelun näkökulmasta tilanteessa, jossa Suomen pakkaustilastoihin ollaan jatkossa sisällyttämässä myös muut kuin rekisteröityneiden tuottajien markkinoille saattamat pakkaukset. Vastuunsa hoitavien yritysten kustannusrasite ja eriarvoinen kohtelu lisääntyvät entisestään, jos ne joutuvat huolehtimaan vapaamatkustajien markkinoille saattamien pakkausten kierrätystavoitteiden saavuttamisesta. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö tuottajayhteisön tulisi ottaa vastaan kaikkia yritysten ja kuluttajien pakkausjätteitä vastaanottopaikoissaan. Tuottajayhteisön ei kuitenkaan tarvitsisi ryhtyä toimiin keräyksen ja kierrätyksen lisäämiseksi, jos sen asiakkaiden markkinoille tuomia pakkauksia kierrätetään tavoitteiden mukaisesti.

48 § Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat:

Osana tuottajavastuusääntelyn muutoksia pakkausten tuottajavastuuseen nykyisin liitetty miljoonan euron liikevaihtoraja poistettaisiin. Samalla lakiin lisättäisiin pakkausten tuottajan määritelmästä eroava niin sanottujen palvelupakkausten ja viljelijäpakkausten tuottajan määritelmä, joka kohdentaisi tuottajavastuun kyseisten pakkausten valmistajiin ja maahantuojiin.

Metsäteollisuus kannattaa nykyisen 1 miljoonan euron liikevaihtorajan poistamista, mutta ei näe tarkoituksenmukaisena vaihtaa tuottajan määritelmää niin sanottujen palvelupakkausten osalta. Tässä tapauksessa palvelupakkauksen tuottajana pidettäisiin myös pakkauksen valmistajaa. Metsäteollisuus näkee, että uusi määritelmä sekoittaa vakiintunutta, selkeää ja tasapuolista käytäntöä, missä tuottajana pidetään pakatun tuotteen pakkaajaa tai maahantuojaa. Pakkauksen valmistajan näkökulmasta on epärealistista olettaa, että valmistaja tietäisi meneekö pakkaus palvelupakkaukseksi vai ei-palvelupakkaukseksi. Pakkauksen valmistaja ei myöskään aina reaaliajassa tiedä, missä eri maissa pakkaukset saatetaan markkinoille. Tämä aiheuttaa hankaluuksia etenkin, jos ja kun eri maissa direktiiviä on implementoitu eri tavoin. Niin ikään sekaannusta aiheuttaa se, että palvelupakkauksiin kuuluisi sekä SUP-tuotteita että ei SUP-tuotteita, joilla on erilaisia velvoitteita. Perusteluissa ei tulisi vedota valvontaviranomaisten työmäärän kasvuun liikevaihtorajan poistuessa, vaan sen sijaan vauhdittaa tuottajavastuun digitalisointia ja/tai palkata lisää valvontaresursseja.

48 b-c § Tuottajan kustannusvastuu tietyistä kuntien toteuttamista jätehuolto- ja siivoustoimista sekä Kustannusvastuun piiriin kuuluvat alueet

Metsäteollisuus pitää tärkeänä, että esityksessä painotetaan **kustannustehokkuutta** ja rajataan selkeästi kustannusvastuun piiriin kuuluvat alueet, joiden osalta tuottajat vastaavat tietyistä kuntien toteuttamista jätehuolto- ja siivoustoimista. Nyt kustannustehokkuuden arviointi on siirretty pelkästään kunnille, jotka ovat myös korvauksen saajia. Tällainen toimintatapa ei tue kierrätysinfran kehittämistä. Perusteluissa on myös esitetty, että kustannustehokkuus toteutuu automaattisesti, jos kunnat kilpailuttavat korvausten kohteena olevat palvelut. Tällaista vastuiden ja oikeuksien ristiriitaa ei voi pitää hyväksyttävänä. **Lausunnoilla olleessa hallituksen**

esityksessä kustannustehokkuutta painotettiin myös lain pykälissä, mutta eduskunnalle annetusta versioista viittaus on poistettu ja se tulisi ehdottomasti lisätä siihen.

Lisäksi tässä pykälässä mainittu roskaantuminen on ensisijaisesti kuluttajien, ei tuottajien käsissä. Tuottaja ei voi olla vastuussa siivoustoimenpiteistä, jos kuluttajat eivät toimita pakkauksia niille kuuluviin keräysastioihin. Samaan tapaan SUP-direktiivissä sekä kustannus-, raportointi- että informointivastuuta siirretään tuottajille ja tuotteiden valmistajille, mutta kuluttajiin, jotka ovat avainasemassa roskaantumisen vähentämisessä, ei kohdisteta toimenpiteitä.

48 d § Tuottajan kustannusvastuun määräytyminen

Metsäteollisuus voi tukea tuottajien ja kuntien sopimusta korvauksista vuosille 2023–2025, mutta näkee myös hyvänä, että tuoteryhmäkohtaisten korvausten määrää voidaan tarkistaa, kun on olemassa nykyistä luotettavampia kustannustietoja tuottajien kustannusvastuun suuruuden määrittelyä varten, siten kun ne on sovittu yhteistyössä tuottajien ja kuntien perustaman seurantaryhmän kanssa. Tuottajien oikeusturvan kannalta on keskeistä, että kunnista kerättävä tieto koskee vain tuottajien maksuvastuulla olevia tehtäviä ja edustaa kattavasti koko Suomen tilannetta.

Metsäteollisuus ry

Paula Lehtomäki
toimitusjohtaja